

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela

w sprawie z powództwa A. P.
przeciwko J. P. i małoletniej M. P.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 19 grudnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 września 2018 r., sygn. akt I ACa (...), I ACz (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Ł. na rzecz adwokata T. K. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Ł., w sprawie z powództwa A. P. przeciwko J. P. i M. P. o zapłatę, uchylił wyrok zaoczny z 17 stycznia 2017 r. (pkt 1) i oddalił powództwo (pkt 2).

Wyrokiem z 26 września 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powódki.

W skardze kasacyjnej powódka jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazała na przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W ocenie skarżącej, skarga jest oczywiście uzasadniona, ze względu na występujące w sprawie zagadnienie prawne, które dotyczy art. 888 k.c. i sprowadza się do odpowiedzi na pytanie: „Czy darowizna w polskim systemie prawnym, która skonstruowana została jako umowa, oznacza konieczność złożenia zgodnych oświadczeń woli obu jej stron, czy też wystarczy dorozumiane oświadczenie jednej strony”; „Czy brak zamiaru stron złożenia deklaracji uprawniającej do zwolnienia od podatku na podstawie art. 4a u.p.s.d. może wskazywać na brak zamiaru dokonania darowizny”. Zdaniem skarżącej, umową darowizny jest dopiero umowa darowizny w formie aktu notarialnego, obejmująca złożenie przez darującą i obdarowanego zgodnych oświadczeń woli odnośnie bezpłatnego przysporzenia na rzecz obdarowanego, zaś jeżeli przyjmujemy, że o ekwiwalentności świadczeń otrzymywanych przez strony umowy decyduje subiektywne wyobrażenie stron o wielkości wzajemnych świadczeń, to czy można przyjąć, iż uzyskana przez darczyńcę jakakolwiek korzyść pozbawia daną umowę charakteru umowy darowizny.

Zdaniem powódki, w sprawie występuje także istotne zagadnienie prawnie sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie, czy wyrażona w art. 29 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - prawo o adwokaturze zasada odpłatności pomocy prawnej, udzielonej z urzędu, przy zastosowaniu art. 102 k.p.c., wyłącza możliwość zasądzenia kosztów zastępstwa adwokackiego za pomoc udzieloną powódce z urzędu, a także czy wyrok Sądu pierwszej instancji niezawierający rozstrzygnięcia w zakresie kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu, następnie zaskarżony apelacją w całości - nakłada na Sąd drugiej instancji obowiązek rozstrzygnięcia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej za postępowanie przed Sądem pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r.,

II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03, z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, z 26 września 2005 r., II PK 98/05, z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18).

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego: oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (porównaj między innymi postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r. I PKN 34/01, OSNP

2004/6/100, z dnia 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004/3/49 i z dnia 11 stycznia 2008 r. I UK 285/07).

W świetle takiego rozumienia obu powyższych przesłanek przedsądu, nie mogą one jednocześnie stanowić skutecznej podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jeżeli dotyczą tej samej kwestii. Innymi słowy, nie może być oczywiście uzasadniona skarga kasacyjna zarzucająca oczywiste naruszenie określonego przepisu prawa, jeżeli w tej samej skardze jako drugą podstawę wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazano istotne zagadnienie prawne występujące na tle tego samego przepisu i dotyczące tej samej kwestii. Jeżeli bowiem na tle przepisu powstało istotne zagadnienie prawne, to jego naruszenie przez sąd nie może mieć charakteru oczywistego, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Obie te przesłanki przedsądu nie mogą być także wskazane jako alternatywne, bowiem obowiązkiem skarżącego jest wskazanie prawidłowej podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i nie jest rzeczą Sądu Najwyższego dokonanie za niego wyboru w tym zakresie.

Już zatem tylko z tych przyczyn nie może być skuteczny wniosek powódki o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparty na alternatywnie wskazanych przesłankach przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., a dotyczący art. 888 k.c.

Wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może także uzasadniać zagadnienie dotyczące niezasądzenia przez Sąd pierwszej instancji kosztów pomocy pranej udzielonej powódce z urzędu.

Skarżąca nie wykazała, także że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Jedynie na marginesie należy wskazać, że wbrew twierdzeniom skarżącej w świetle art. 890. § 1 k.c. nie budzi wątpliwości, że oświadczenie darczyńcy powinno być złożone w formie aktu notarialnego. Jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzeczone świadczenie zostało spełnione. Oznacza to, że zdarzeniem, które prowadzi do konwalidacji nieformalnej umowy darowizny, jest spełnienie przyrzeczonego świadczenia.

Należy także podkreślić, że nieodpłatność dokonywanego przesunięcia majątkowego stanowi podstawowy element darowizny, decydujący o jej bycie prawnym. Oznacza to, że aby umowa darowizny doszła do skutku, strony muszą być zgodne co do tego, że podstawa prawna świadczenia ma charakter *causa donandi*. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z 20 października 2006 r., IV CSK 172/06, Lex nr 564478, świadczenie darczyńcy musi być subiektywnie i obiektywnie bezpłatne, tj. niezależne od uzyskania ekwiwalentu od obdarowanego i uczynione w wykonaniu zamiaru przysporzenia obdarowanemu korzyści kosztem własnego majątku. Charakteru darmego nie odbiera umowie zastrzeżenie również pewnych korzyści na rzecz obdarowanego, jeśli bezpłatność jest w istocie jedyną ustaloną między stronami przyczyną przysporzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10, OSNC 2012, nr 2, poz. 25). Z reguły obciążenia, które mają znikomą majątkową wartość w relacji do świadczenia darczyńcy i nie stanowią wyrazu częściowej nawet ekwiwalentności, nie rodzą wątpliwości co do oceny czynności jako darowizny (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2014 r., V CSK 413/13).

Biorąc to pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązuje brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

Z uwagi na trudną sytuację materialną i życiową powódki, o kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 i 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono, na podstawie §§ 2-4 w zw. z § 8 pkt 7 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 18).

jw